

Κείμενο Εργασίας Νο 25/2012

Ανάλυση της Απόφασης του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης

Προσφυγή της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας
κατά της Ελλάδος

Αλέξανδρος Μαλλιάς
Πρέσβης ε.τ., Ειδικός Σύμβουλος ΕΛΙΑΜΕΠ σε Βαλκανικά Θέματα

Ιανουάριος 2012

Copyright © 2012

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΕΛΙΑΜΕΠ)

Βασ. Σοφίας 49, 106 76 Αθήνα

Τηλ.: (+30) 210 7257110, Fax: (+30) 210 7257114, e-mail: eliamep@eliamep.gr

url: www.eliamep.gr

Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος

Κείμενο Εργασίας Νο 25/2012

Ανάλυση της Απόφασης του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης της 5ης Δεκεμβρίου 2011

Προσφυγή της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας κατά
της Ελλάδος

Αλέξανδρος Μαλλιός

Πρέσβης ε.τ., Ειδικός Σύμβουλος ΕΛΙΑΜΕΠ σε Βαλκανικά Θέματα

Το ΕΛΙΑΜΕΠ δεν υιοθετεί ως ίδρυμα πολιτικές θέσεις. Καταβάλλει μάλιστα προσπάθεια να παρουσιάζονται στα πλαίσια των εκδηλώσεων του και στο μέτρο του δυνατού όλες οι υπάρχουσες απόψεις. Υπό το πρίσμα αυτό, οι αναλύσεις και οι γνώμες που δημοσιεύονται στις σειρές του θα πρέπει να αποδίδονται αποκλειστικά στους συγγραφείς και να μην θεωρούνται ότι αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις απόψεις του ιδρύματος, του διοικητικού συμβουλίου του, της διεύθυνσης ή των κατά περίπτωση και καθ' οιονδήποτε τρόπο συνεργαζομένων φορέων.

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΛΩΝ ΕΛΙΑΜΕΠ**

Ζητήστε μας να σας ενημερώσουμε!

members.eliamep@eliamep.gr

Τηλ. 210 7257110

Εδώ θα βρείτε το [Δελτίο Εγγραφής](#)

Σύντομο Βιογραφικό

Ο πρέσβης επί τιμή Αλέξανδρος Μαλλιός, συνταξιοδοτήθηκε το 2010. Από το 1991 οπότε υπηρετούσε στην Αντιπροσωπεία στα Ηνωμένα Έθνη, ασχολείται συστηματικά με τα Βαλκάνια. Μετείχε σε όλες τις διαπραγματεύσεις στην Νέα Υόρκη για το θέμα της π.Γ.Δ.Μ. υπό τους Μιχαήλ Παπακωνσταντίνου και Γεώργιο Παπούλια. Εν συνεχεία υπηρέτησε στην Ευρωπαϊκή Αποστολή Παρατηρητών στην Κροατία, Βουλγαρία και κατά τη διάρκεια του ελληνικού εμπύργκο στα Σκόπια. Το 1995 τοποθετήθηκε ως πρώτος Επικεφαλής του Γραφείου Συνδέσμου στα Σκόπια. Το 1999, πρέσβης στην Αλβανία. Από τον Νοέμβριο 2000 μέχρι το 2005 Διευθυντής Βαλκανικών Υποθέσεων. Από τον Σεπτέμβριο 2005 μέχρι τον Ιούνιο 2009 πρέσβης στην Ουάσιγκτον. Τον Ιούλιο 2005 ανέλαβε Σύμβουλος της Υπουργού Ντόρας Μπακογιάννη για βαλκανικά θέματα. Στην θέση αυτή παρέμεινε μετά την κυβερνητική αλλαγή του Οκτώβριου 2009, μέχρι τη συνταξιοδότησή του.

Περίληψη

Η Απόφαση του Δ.Δ.Χ. αποτελεί ράπισμα για την Ελλάδα. Υποδομηθήκαν καθένα χωριστά και το σύνολο των ελληνικών επιχειρημάτων. Θεμελιώδεις διατάξεις της Ενδιάμεσης Συμφωνίας ορμηνευθήκαν κατά τρόπο δυσμενή για τα ελληνικά συμφέροντα. Επίσης, για πρώτη φορά από το 1993, κατά δυσμενή για την Ελλάδα τρόπο, η Απόφαση 817(7,Απριλίου 1993) του Συμβουλίου Ασφαλείας. Δεν εισακουστήκαν προτάσεις, ήδη από το 2007, για ελληνική προσφυγή κατά της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Η Απόφαση μπορεί να μην είναι πολιτικό κείμενο, αλλά έχει σαφώς πολιτικές επιπτώσεις. Οι επιπτώσεις της ξεπερνούν το πλαίσιο των σχέσεων με την π.Γ.Δ.Μ.

Λέξεις Κλειδιά

Προσφυγή, πΓΔΜ, Διεθνές Δικαστήριο Χάγης, ΝΑΤΟ, Σύνοδος Κορυφής Βουκουρεστίου, Ενδιάμεση Συμφωνία, Απόφαση 817(1993)

Ανάλυση της Απόφασης του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης του Πρ. ε.τ. Αλέξανδρου Μαλλιός

Η απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2011 του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης, αντίθετα από την ερμηνεία που επιχειρεί να δώσει η κατεστημένη ανάλυση, έχει και θα έχει, μελλοντικά, ακόμα μεγαλύτερες επιπτώσεις, πέραν και εκτός του πλέγματος των σχέσεών μας με την ΠΓΔΜ.

Είναι η πρώτη φορά που η Ελλάδα σύρεται στη Χάγη ως εναγόμενη και τα επιχειρήματά της διασύρονται από τον κορυφαίο διεθνή δικαιοκώ θεσμό στον οποίο -από την εποχή του Κωνσταντίνου Καραμανλή- όλες, ανεξαιρέτως, οι ελληνικές κυβερνήσεις είχαν, δημοσίως και ενδομύχως, εναποθέσει τις ελπίδες και την προσδοκία για επίλυση, με βάση το διεθνές δίκαιο και τις διεθνείς συνθήκες, των διαφορών μας με την Τουρκία (επισήμως μόνο για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας).

Δεν είμαι σίγουρος αν η επιχειρούμενη, από διάφορες πλευρές, αποδόμηση του κύρους του Δικαστηρίου, της δεσμευτικότητας της Απόφασής του, εν προκειμένω και γενικώς, εν τέλει δε και του χαρακτήρα τους (κατά τις ανακοινώσεις «νομικές» και όχι «πολιτικές» αποφάσεις) θα σημάνει την αρχή μιας νέας πορείας, μιας νέας αντίληψης και μιας νέας πολιτικής σε σχέση και με την Τουρκία. Γι' αυτό η απόφαση-κόλαφος της 5ης Δεκεμβρίου 2011 αποτελεί, κατά την ταπεινή μου γνώμη, ορόσημο στη σύγχρονη ιστορία της Ελλάδος. Στο «Δυστυχώς Επτωχεύσαμε» προστίθεται τώρα και το, κατά δημόσιο και υπεύθυνο σχολιασμό, οιονεί ανώδυνο «Δυστυχώς Καταδικαστήκαμε».

Αξιολογικές παρατηρήσεις

Πριν από τον αναλυτικό σχολιασμό της Απόφασης, θα ήθελα να προσθέσω τις ακόλουθες γενικές παρατηρήσεις:

- Η ΠΓΔΜ, όπως άλλωστε και η Ελλάδα, είχαν και εξακολουθούν να έχουν, για όσο καιρό ακόμη ισχύσει (ελπίζω όχι πολύ) η Ενδιάμεση Συμφωνία της 13ης Σεπτεμβρίου 1995, το δικαίωμα προσφυγής στο Δ.Δ.Χ. σύμφωνα με το άρθρο 21, παρ. 2. Συνεπώς, η απόφαση των Σκοπίων να προσφύγουν κατά της Ελλάδος δεν συνιστά έκπληξη. Η επιλογή αυτή ήταν μέσα στη φαρέτρα των πιθανών αντιδράσεων της γειτονικής μας χώρας. Αυτός ήταν και ο λόγος, όχι βέβαια ο μόνος, που ήδη από το 2007, ενόψει της Συνόδου του Βουκουρεστίου, είχα εισηγηθεί, επιχειρηματολογώντας, να αιφνιδιάσουμε αντί να αιφνιδιαστούμε. Να προσφύγουμε εμείς, πρώτοι! Το ίδιο, με επιμονή και συνέπεια, μέχρι την έναρξη της ακροαματικής διαδικασίας στη Χάγη. Πέραν των διαδραματισθέντων στη σχετική, κρίσιμη, σύσκεψη της 16ης Μαρτίου 2011 υπό τον τότε υπουργό Δ. Δρούτσα, έκανα μια ακόμη αποτυχημένη απόπειρα τηλεφωνικώς, με αποδέκτη πάντοτε τον υπουργό Εξωτερικών, το Σάββατο 18 Μαρτίου, μία μέρα, πριν από τη αναχώρηση της ελληνικής αντιπροσωπείας στο Δ.Δ.Χ.

- Η Ελλάδα μπορούσε, πράγμα που δεν έπραξε, να προσφύγει κι εκείνη στο Διεθνές Δικαστήριο μετά την προσφυγή των Σκοπίων. Στην ελληνική νομική πρακτική, η πράξη αυτή λέγεται ανταγωγή. Στη Χάγη όμως έπρεπε να έχει περιεχόμενο διαφορετικό του άρθρου 11, ώστε να μην υπάρχει συνάφεια. Τούτο ήταν εφικτό. Όμως δεν έγινε. Επέμεινα μέχρι το Μάρτιο του 2011. Εν συνεχεία, μετά το πέρας της ακροαματικής διαδικασίας, δημοσιοποίησα, για πρώτη φορά, τους φόβους μου και άφησα να διαφανούν οι κίνδυνοι καταδίκης της χώρας μας. Και πάλι εις μάτην. Μάλιστα «διαρροές» εμφάνιζαν τον ελληνικό φάκελο ισχυρό και τα ελληνικά επιχειρήματα εξίσου ισχυρά. Διετύπωναν την αισιοδοξία, για να μην πω πεποίθηση, περί

δικαίωσης των θέσεών μας.

Παρά το γεγονός, αλλά όχι συμπτωματικώς, το περιεχόμενο των «διαρροών» μετεβλήθη ευθύς ως έλαβε ψήφο εμπιστοσύνης η κυβέρνηση Παπαδήμου. Η επερχόμενη συντριβή των ελληνικών επιχειρημάτων στη Χάγη εμφανίστηκε ως αποτέλεσμα, περίπου, 50-50. Λίγο πριν από τη δημοσιοποίηση της Απόφασης -καθόσον το κείμενό της είχε, προ διμήνου, ολοκληρωθεί- εμφανιζόταν περίπου ως μη καταδικαστικό. Εάν αυτά ισχυριζόμαστε εμείς, η ελληνική πλευρά δηλαδή, τότε τι θα πρέπει να νοιώθουν οι απέναντι, δηλαδή η πλευρά της ΠΓΔΜ;

- Στις ανακοινώσεις της ελληνικής πλευράς, μετά την έκδοση της Απόφασης, παρατήρησα και τα ακόλουθα:

- Πρώτον, διατυμπανίζουμε, επιχαίροντας, ότι η απόφαση έχει νομικό χαρακτήρα και όχι πολιτικό. Μάλιστα. Συμφωνώ. Αν όμως γυρίσουμε στις διαβουλεύσεις μεταξύ των διαδίκων (Αθήνα και Σκόπια) με το Δ.Δ.Χ., τον Ιούλιο-Αύγουστο 2009, θα διαπιστώσουμε ότι αυτή ήταν η θέση που υποστήριζαν τότε οι εκπρόσωποι των Σκοπίων για την αρμοδιότητα εκδίκασης της υπόθεσης. Αντίθετα, η ελληνική πλευρά ήταν εκείνη που επέμεινε και έλαβε πίστωση χρόνου, για να περιλάβει και ιστορικά-πολιτικά στοιχεία στο δικό της υπόμνημα, ώστε, ταυτόχρονα με τη θέση της περί αναρμοδιότητας του Δικαστηρίου, να αναφερθεί και στην ουσία της υπόθεσης.

Σε όσους θέλουν να εξακολουθούν να υποστηρίζουν ότι η Απόφαση έχει μόνο νομικό χαρακτήρα απαντώ ότι το κείμενό της εκδόθηκε μεν από το κορυφαίο διεθνές δικαιοδοτικό όργανο, αλλά έχει σαφείς πολιτικές επιπτώσεις. Σε όσους δε δυσπιστούν θέτω υπόψη τους την, καταστρεπτική για την ελληνική θέση και πολιτική, ερμηνεία -για πρώτη φορά από το 1993- της παραγράφου 2 της Απόφασης 817 (7 Απριλίου 1993) του Συμβουλίου Ασφαλείας, η οποία ήταν το αποτέλεσμα μιας επικής προσπάθειας, στη Νέα Υόρκη, του αείμνηστου υπουργού Εξωτερικών Μιχάλη Παπακωνσταντίνου, του πρωθυπουργού Κων. Μητσοτάκη, του εξαιρετού και πειστικού διαπραγματευτή πρέσβη και υπουργού Γεωργίου Παπούλια και μιας διακεκριμένης ομάδας διπλωματών και Βαλκανιολόγων με τη συμμετοχή του, κορυφαίου της μεταπολεμικής γενιάς και βραβευμένου για το σύνολο του έργου του για το Μακεδονικό από την Ακαδημία Αθηνών, Ευάγγελου Κωφού.

Η απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου προσδιορίζει τη μετάβαση από το δίκαιο στην πολιτική. Οι αποφάσεις της Χάγης αποτελούν αυτό που αποκαλούμε διεθνές δίκαιο. Εάν δηλαδή ερμηνεύω σωστά την επίσημη τοποθέτηση, άλλο το διεθνές δίκαιο και άλλο η διεθνής πολιτική και οι διεθνείς σχέσεις. Αλήθεια, είναι έννοιες ασύμβατες ή ασύνδετες; Αυτή ήταν και είναι η θέση της Ελλάδος από το 1975 μέχρι και την 5η Δεκεμβρίου 2011; Ευτυχώς που πρόλαβα και συνταξιοδοτήθηκα! Αυτό τουλάχιστον δεν το είχα ακούσει κατά τα 35 χρόνια που η Πατρίδα μου με τίμησε, δίδοντάς μου τη δυνατότητα να την υπηρετώ.

Δεν υποτιμώ διόλου τη σημασία της πρόσφατης επαναδιατύπωσης της κοινής θέσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΝΑΤΟ. Πλην, όμως, η Απόφαση της Χάγης έχει σοβαρές πολιτικές, κυρίως, συνέπειες για την Ελλάδα, για τις αξιωματικά διατυπωμένες θέσεις μας σε σχέση με το Δ.Δ.Χ., καθώς, επίσης, για την εξέλιξη των σχέσεών μας με την ΠΓΔΜ, αλλά φοβούμαι και με την Τουρκία. Τα όσα εξελιχθούν μέσα στο 2012, σε σχέση με τα Σκόπια, θα δείξουν τη ρευστότητα ορισμένων δεδομένων της σημερινής πραγματικότητας. Δεν επιθυμώ, στο στάδιο αυτό, να επεκταθώ περισσότερο.

- Δεύτερον, σε ανακοίνωσή μας στη Χάγη, στις 5 Δεκεμβρίου, αναφέρεται ότι η προσφυγή των Σκοπίων είχε πολιτικά κίνητρα κ.λπ. Δυστυχώς όμως για μας, λίγα λεπτά πριν το

Δικαστήριο είχε αποφανθεί, μη αποδεχόμενο στο σύνολό τους και καθένα χωριστά, το σύνολο των ελληνικών επιχειρημάτων περί αναρμοδιότητάς του. Μεταξύ αυτών, και το επιχειρήματός μας ότι ενδεχόμενη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου και σχετική Απόφασή του θα αποτελούσαν παρέμβαση (interference) στις συνεχιζόμενες συνομιλίες για το όνομα. Άρα του περιεχομένου των επίσημων δηλώσεών μας, είχε προηγηθεί απόρριψη (cannot be upheld) ανάλογου επιχειρήματός μας από το Δικαστήριο (παράγραφοι 57-60). Εκτός αυτού, το Δικαστήριο είχε, επίσης, αποφανθεί ότι «το γεγονός ότι δεν έχει επιτευχθεί συμφωνία, επί 16 χρόνια, στο όνομα, τούτο δεν μπορεί να ερμηνευτεί ότι τα δύο Μέρη - άρα και τα Σκόπια- δεν συνομιλούσαν με καλή πίστη» (παρ. 134). Δυσάρεστη όμως για την ελληνική επιχειρηματολογία είναι και η Απόφαση του Δικαστηρίου (παρ. 136-138) ότι «...η Ελλάδα απέτυχε να αποδείξει ότι η πΓΔΜ παραβίασε την υποχρέωσή της να διαπραγματευθεί (το ζήτημα του ονόματος) με καλή πίστη».

Εξακολουθούμε να προβάλλουμε επιχειρήματα που η απόφαση του Δικαστηρίου αναφέρει, ρητά και καθαρά, ότι αποτύχαμε, με τα στοιχεία που προσκομίσαμε, να αποδείξουμε. Τότε, σε ποιον απευθύνονται οι αυστηρές ανακοινώσεις μας; Στα Σκόπια που δικαιώθηκαν, στον «ανεξάρτητο» κ. Νίμιτς που, σε όλες τις κρίσιμες περιστάσεις, έδωσε χείρα βοήθειας στην γειτονική μας χώρα, όπως συνέβη και λίγο πριν από το Βουκουρέστι, στις 24 Μαρτίου 2008; Εν τέλει, ποιος είναι ο αποδέκτης των αυστηρών συστάσεών μας; Καλόν είναι ορισμένοι να διαβάσουν και να ξαναδιαβάσουν την Απόφαση. Αν μη τι άλλο, γιατί με τις ανακοινώσεις αυτές κλονίζουν, ακόμα περισσότερο, την αξιοπιστία - αυτή που έχει απομείνει- της Ελλάδας.

Θα ακούσουμε, επίσης, και το επιχειρήμα ότι η αντιπροσωπεία μας είχε, πέραν των Ελλήνων, και τους καλύτερους, εκτός συνόρων, διεθνολόγους-καθηγητές. Πράγματι, αυτή είναι η αλήθεια. Ουδείς δύναται να αμφισβητήσει τους τίτλους, την εμπειρία, το κύρος και τη γνώση των καθηγητών που είχαμε προσλάβει. Το ίδιο όμως συνέβη και με την άλλη πλευρά. Πρόκειται για μια ομάδα καθηγητών που αμείβονται αδρά. Συχνά τους συναντάμε στη Χάγη. Ορθώς πράξαμε και έτσι οφείλαμε να κάνουμε. Πλην όμως οι ειδικοί αυτοί δεν αρκούν, για να γείρουν την πλάστιγγα.

Παρά τις θεμελιώδεις και ουσιαστικές διαφορές αντίληψης που είχα -και εξακολουθώ να έχω- για τη γραμμή, την επιχειρηματολογία και την ελλιπή τεκμηρίωση των θέσεων και κειμένων μας στη Χάγη, οφείλω να ομολογήσω ότι έχω μια συμπάθεια προς τα στελέχη του Υπουργείου μας που είχαν να αντιμετωπίσουν συνεργαζόμενα (δεν είναι και το ευκολότερο πράγμα) τις διεθνείς αυτές «πριμαντόνες».

Γιατί τότε αναφέρομαι σε αυτούς; Απλά, για να στηρίξω το επιχειρήματός μου ότι κάνουν μεν ό,τι καλύτερο μπορούν, με βάση την εμπειρία και τη γνώση της νομολογίας του Δικαστηρίου, πλην όμως δεν έχουν αυτό που θα μπορούσα να χαρακτηρίσω «πατριωτικά κίνητρα». Για να μην παρεξηγηθώ, χρησιμοποιώ τον όρο ακριβώς, όπως θα τον χρησιμοποιούσε κάθε Αμερικανός πολίτης. Μόνον στην Ελλάδα ο πατριωτισμός επιδέχεται, πέραν της μίας, ερμηνείας.

Δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα. Τον Ιανουάριο του 1993, όπως αναφέρεται και στο βιβλίο-παρακαταθήκη «Το Ημερολόγιο Ενός Πολιτικού» του Μιχ. Παπακωνσταντίνου, η ελληνική αντιπροσωπεία είχε προσλάβει το διαπρεπή καθηγητή του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης (NYU) Thomas Franck, για τη στήριξη των προσπαθειών μας σε σχέση με την ένταξη της πΓΔΜ στα Ηνωμένα Έθνη. Αργότερα, ο καθηγητής Thomas Franck προσελήφθη από τα Σκόπια και συνέβαλε στην προετοιμασία των θέσεων της γείτονος στη Χάγη και θα ήταν μεταξύ των συνηγόρων της στην ακροαματική διαδικασία, αν δεν είχε αποβιώσει το Μάιο του 2009. Ορθώς, η απέναντι πλευρά, στη Χάγη, έπλεξε το εγκώμιό του. Πράγματι, ήταν διαπρεπής. Πλην όμως,

μέσα σε 16 χρόνια, συνεργάστηκε και με τις δύο πλευρές. Σίγουρα, δεν είναι ο μόνος.

Επιπλέον, διαρκούσης της ακροαματικής διαδικασίας στη Χάγη (21-29 Μαρτίου 2011), απεκαλύφθη μια, πρώτου μεγέθους, γκάφα -πώς αλλιώς να το πω- που καταλογίστηκε τελικά, όπως άλλωστε θα συνέβαινε και στα δικά μας μέρη, στη ...γραμματέα του διαπρεπούς καθηγητή-συνηγόρου μας James Crawford. Στην προσωπική του ιστοσελίδα, αναγραφόταν ότι, μεταξύ άλλων, ήταν συνήγορος στην υπόθεση «Greece-Macedonia». Τα σχόλια περιττεύουν.

Επίσης, την ίδια στιγμή που η πΓΔΜ είχε κηρύξει πανστρατιά, οι αρμόδιοι για το συντονισμό της ελληνικής υπεράσπισης πέτυχαν να αποκλειστούν στην Αθήνα όσοι είχαν διαφορετική άποψη. Έστω κι αν μπορούσαν να προσφέρουν. Εξανίσταμαι, βλέποντας να συμμετέχουν στην αντιπροσωπεία των Σκοπίων στελέχη που γνώριζα από την εποχή του 1993 και τη διαπραγμάτευση της Ενδιάμεσης Συμφωνίας και, εν συνεχεία, του Μνημονίου Περί Πρακτικών Μέτρων κ.λπ. του Οκτωβρίου 1995. Από τη δική μας αντιπροσωπεία έλειπε η «συνέχεια». Γι' αυτό και παρατηρείται και απουσία ουσιωδών στοιχείων της περιόδου 1995-2000 από τον ελληνικό φάκελο. Αυτή είναι η πραγματικότητα.

Δεν γνωρίζω, αν θα είχαμε μια άλλη απόφαση. Γεγονός όμως είναι ότι λείπει η καταγραφή 20-30 περιπτώσεων διμερών διαβημάτων μας, σε όλα τα επίπεδα, από τον τότε υπουργό Εξωτερικών Θεόδωρο Πάγκαλο, τον τότε Διευθυντή Βαλκανικών Υποθέσεων Γιάννη Κοραντή και τον υπογράφοντα στο σύνολο της πολιτειακής και κυβερνητικής ηγεσίας των Σκοπίων με την επίκληση συγκεκριμένων διατάξεων της Ενδιάμεσης Συμφωνίας. Γιατί;

Ανάλυση της Απόφασης: απόρριψη του συνόλου των ελληνικών επιχειρημάτων - δυσμενής ερμηνεία της Ενδιάμεσης Συμφωνίας - δυσμενής ερμηνεία της παρ. 2 της Απόφασης 817 (7 Απριλίου 1993) του Συμβουλίου Ασφαλείας

Για να αντιληφθούμε το βαθμό της, πλήρους και ολοκληρωτικής, αποδόμησης των ελληνικών επιχειρημάτων, της τεκμηρίωσης και των αποδεικτικών στοιχείων στη Χάγη, θα πρέπει να ανατρέξουμε στο πέρας της δημόσιας ακροαματικής διαδικασίας, στις 28 και 29 Μαρτίου, οπότε οι εκπρόσωποι της πΓΔΜ και της Ελλάδας επαναπροσδιόρισαν με ακρίβεια τις θέσεις-αιτήματά τους προς το Δικαστήριο (παρ. 12-14 της Απόφασης).

Τα Σκόπια ζήτησαν, στην τελική φάση, από το Δικαστήριο:

1. Να απορρίψει τις ενστάσεις της Ελλάδος όσον αφορά στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου και στην αποδοχή των απαιτήσεών τους.
2. Να κρίνει και να αποφασίσει ότι η Ελλάδα παραβίασε τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από την παρ. 1 του άρθρου 11 της Ενδιάμεσης Συμφωνίας.
3. Να διατάξει (order) την Ελλάδα να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί με τις, απορρέουσες από το άρθρο 11, υποχρεώσεις και να παύσει να εναντιώνεται, άμεσα και έμμεσα, στην ένταξη της πΓΔΜ στο ΝΑΤΟ και/ή σε οποιουδήποτε άλλους διεθνείς, πολυμερείς και περιφερειακούς οργανισμούς και θεσμούς με την ονομασία πΓΔΜ (ελεύθερη ερμηνεία του συντάκτη του άρθρου).

Η Ελλάδα, από την πλευρά της, ζήτησε από το Δικαστήριο να κρίνει και να αποφανθεί ότι:

1. Η, εν προκειμένω, υπόθεση δεν εμπίπτει στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου και ότι οι απαιτήσεις (τα αιτήματα) της πΓΔΜ δεν είναι αποδεκτά.

2. Στην περίπτωση όμως που το Δικαστήριο κρίνει ότι έχει δικαιοδοσία και ότι οι απαιτήσεις γίνονται αποδεκτές, τότε να αποφανθεί ότι τα αιτήματα της πΓΔΜ είναι αθεμελίωτα (unfounded).

Ας δούμε, τι αποφάσισε το Δικαστήριο (κεφάλαιο 5, Remedies, παρ. 167,168,169 και 170), κάνοντας ένα αναγκαίο άλμα από την αρχή στο τέλος του κειμένου της Απόφασης αυτής:

1. Το Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία να εξετάσει την προσφυγή της πΓΔΜ, η οποία, βεβαίως, γίνεται αποδεκτή.
2. Κρίνει ότι η Ελλάδα παραβίασε το άρθρο 11, παρ. 1, της Ενδιάμεσης Συμφωνίας, προβάλλοντας αντιρρήσεις για την ένταξη της πΓΔΜ στο ΝΑΤΟ.
3. Απορρίπτει (rejects) όλα τα άλλα αιτήματα των Σκοπίων που προαναφέρθηκαν.

Και, εδώ ακριβώς, είναι που, σχεδόν, πανηγυρίζουμε. Ως εάν να επρόκειτο περί επικράτησης ή επικρότησης των ελληνικών θέσεων, επιχειρημάτων και τεκμηρίων.

Όπως το Δικαστήριο εξηγεί στην παράγραφο 168 της Απόφασής του, δεν θεωρεί αναγκαίο να διατάξει (to order) την Ελλάδα, όπως ζητούσε η πΓΔΜ, να απέχει εφεξής από ανάλογη συμπεριφορά που συνιστά παραβίαση του άρθρου 11 της Ενδιάμεσης Συμφωνίας. Και εξηγεί τους λόγους, σημειώνοντας ότι, όπως έχει αποφανθεί και στο παρελθόν (δηλαδή, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου) «θεωρεί ως γενικό κανόνα ότι δεν υφίσταται λόγος να υποθέσει (σ.σ. το Δικαστήριο) ότι ένα κράτος (η Ελλάδα), η συμπεριφορά του οποίου κρίθηκε εσφαλμένη από το Δικαστήριο, θα επαναλάβει την ίδια στάση και στο μέλλον, δεδομένου ότι (σ.σ. ως γενικός κανόνας) υποτίθεται πως ενεργεί με καλή πίστη (good faith).»

Με άλλα λόγια, αυτό που λέγει το Δικαστήριο είναι ότι δεν κρίνει σκόπιμο να διατάξει την Ελλάδα να μην επαναλάβει την εναντίωσή της στην ένταξη της ΠΓΔΜ, διότι, ως κράτος που προ-υποτίθεται ότι έχει καλή πίστη, θεωρεί ότι δεν πρόκειται να την επαναλάβει.

Είναι, λοιπόν, αυτός λόγος ανακούφισής μας; Εκτός, αν τώρα θα πρέπει να ανατρέψουμε το σκεπτικό των δικαστών και να τους διαψεύσουμε. Δηλαδή ότι δεν ενεργούμε με «καλή πίστη». Καλό είναι, αντί να διατυμπανίζουμε την υποτιθέμενη «θετική» σημασία για την Ελλάδα αυτού του σημείου της απόφασης, να ρίξουμε και μια ματιά στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Θα δούμε ότι το άρθρο 2, παρ. 2, του Χάρτη ορίζει κατά τρόπο ρητό, σαφή και ανελαστικό ότι «όλα τα μέλη των Ηνωμένων Εθνών θα εκπληρώνουν, με καλή πίστη, τις απορρέουσες από το Χάρτη υποχρεώσεις τους».

Συνεπώς, αυτόν ακριβώς το συνδυασμό του άρθρου 2, παρ. 2., του Χάρτη με την απόφαση του Δικαστηρίου τον ανέλυσε κανείς πριν από τις σχετικές ανακοινώσεις;

Επιστρέφω, τώρα, στην ανάλυση της Απόφασης.

Η ελληνική πλευρά προτίμησε να αναλώσει, αναλογικά, τεράστιο μέρος της επιχειρηματολογίας της προκειμένου, ανεπιτυχώς ως απεδείχθη, να στηρίξει τον συνδυασμό, κατά τα προαναφερθέντα, της μη δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου και της μη αποδοχής της προσφυγής της ΠΓΔΜ. Επί συνόλου 170 άρθρων και 50 σελίδων του κειμένου της Απόφασης τα αφορώντα στην ένσταση αναρμοδιότητας και αποδεκτού της προσφυγής καταλαμβάνουν, μαζί με την εισαγωγή, 61 παραγράφους και 22 σελίδες.

Δεν χρειάζεται, συνεπώς, να είναι κάποιος διακεκριμένος καθηγητής του Πανεπιστημίου του Κέιμπριτζ, για να αντιληφθεί ότι η κατάρρευση αυτής της κύριας, κατά την ταπεινή μου γνώμη, γραμμής άμυνας και υπεράσπισης της Ελλάδος στη Χάγη (αναρμοδιότητα και μη αποδεκτό προσφυγής) με την απόρριψη (ορθότερα: με τη μη αποδοχή) του συνόλου των

επιχειρημάτων και του αποδεικτικού υλικού που προσκομίσαμε, σήμανε συρρίκνωση της επιχειρηματολογίας και, σε ικανό αριθμό περιπτώσεων, αντιφάσεις ή απλά μεταβολή της τακτικής μας πράγμα που δεν παρέλειψε να σημειώσει το Δικαστήριο.

Πάντως σε κανένα σημείο των επίσημων ανακοινώσεων δεν είδα να αναφέρεται, ούτε μια γραμμή στην αποτυχία μας σε σχέση με τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου και το παραδεκτό της προσφυγής των Σκοπίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II: ΠΕΡΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ

Η ελληνική πλευρά στήριξε την επιχειρηματολογία της, προβάλλοντας τέσσερα βασικά επιχειρήματα:

1. Η διαφορά εξαιρείται από τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου στη βάση του συνδυασμού του άρθρου 21, παρ. 2, και του άρθρου 5, παρ.1, της Ενδιάμεσης Συμφωνίας (παρ. 28-38 της Απόφασης).

Το Δικαστήριο, μεταξύ άλλων, απεφάνθη ότι δεν μπορεί να συγκρατηθεί, εν προκειμένω, η διασταλτική ερμηνεία της Ελλάδος για την εξαίρεση που προβλέπει το άρθρο 21, παρ. 2, της Ενδιάμεσης Συμφωνίας (παρ. 34).

Το Δικαστήριο κρίνει ότι οι ενστάσεις της Ελλάδος περί αναρμοδιότητάς του, που εδράζονται στο άρθρο 21, παρ. 2, της Ενδιάμεσης Συμφωνίας δεν μπορούν να συγκρατηθούν (παρ. 38).

2. Κατά πόσον η διαφορά αφορά στη θέση-συμπεριφορά (conduct) του NATO ή των κρατών-μελών του και εάν η Απόφαση του Δικαστηρίου θα επηρέαζε τα δικαιώματα και υποχρεώσεις τους (παρ. 39-44).

Συνοπτικά, η Ελλάδα υποστήριξε ότι η απόφαση του Βουκουρεστίου ήταν το αποτέλεσμα συλλογικής, ομόφωνης απόφασης του NATO και όχι μόνον της Ελλάδος. Επιπλέον ότι, έστω και αν η απόφαση αναβολής της ένταξης της πΓΔΜ μπορούσε να καταλογιστεί στην Ελλάδα, το Δικαστήριο δεν θα μπορούσε να αποφασίσει γι' αυτό το σημείο, χωρίς να αποφανθεί επί της (συλλογικής) ευθύνης του NATO ή των λοιπών μελών του επί των οποίων όμως δεν έχει δικαιοδοσία.

Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι η, υπό εκδίκαση, διαφορά δεν αφορά, όπως ισχυρίζεται η Ελλάδα, το NATO ή τα μέλη του, αλλά αποκλειστικά και μόνο την Ελλάδα (παρ. 42).

Το Δικαστήριο, επίσης, έκρινε (παρ. 43) ότι καλείται να αποφανθεί, αν η Ελλάδα, ανεξάρτητα από την τελική απόφαση του NATO σε σχέση με την ένταξη της πΓΔΜ, παραβίασε την Ενδιάμεση Συμφωνία. Συνεπώς, κρίνει ότι το, προαναφερθέν, ελληνικό επιχείρημα δεν μπορεί να συγκρατηθεί (παρ. 44).

3. Η απόφαση του Δικαστηρίου δεν θα έχει αποτελεσματική (πρακτική) εφαρμογή (παρ. 45-54).

Η ελληνική αντιπροσωπεία υπεστήριξε ότι ενδεχόμενη απόφαση του Δικαστηρίου δεν θα μεταβάλει ή ακυρώσει την απόφαση του Βουκουρεστίου ούτε θα μεταβάλει τους όρους ένταξης. Το Δικαστήριο απεφάνθη (παρ. 50) ότι το ελληνικό επιχείρημα δεν είναι πειστικό (is not persuasive). Επίσης, (παρ. 51), αναφέρει ότι το άρθρο 11, παρ. 1, της Ενδιάμεσης Συμφωνίας παραμένει δεσμευτικό για την Ελλάδα. Η δέσμευση είναι διαρκής (the obligation is a continuing one). Το αίτημα των Σκοπίων παραμένει. Άρα η απόφαση του Δικαστηρίου θα έχει «διαρκή εφαρμογή». Απάντηση σε όσους εξακολουθούν να πιστεύουν ότι η Απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου δεν δεσμεύει, μελλοντικά, την Ελλάδα. Σημειώνω ότι η παράγραφος αυτή θα πρέπει να συνδυαστεί με τις παρ. 168-170 (βλ. ανωτέρω). Εν τέλει (παρ. 53), το Δικαστήριο αποφαινεται ότι ούτε το επιχείρημα της Ελλάδος δεν μπορεί να συγκρατηθεί.

4. Η απόφαση του Δικαστηρίου παρεμβαίνει στις συνεχιζόμενες διαπραγματεύσεις για το όνομα (παρ. 55-60).

Το τέταρτο ελληνικό επιχείρημα, περί αναρμοδιότητας του Δικαστηρίου και μη αποδοχής της προσφυγής στηριζόταν στο δικαιοκώ χαρακτήρα του Δικαστηρίου. Ενδεχόμενη απόφασή του θα συνιστούσε ανάμειξη στις διαπραγματεύσεις για το όνομα, οι οποίες διεξάγονται σύμφωνα με τις Αποφάσεις 817 και 845 (1993) του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε (παρ. 57), επικαλούμενο τη νομολογία του, ότι έχει καταστήσει σαφές πως «το γεγονός ότι διεξάγονται συνομιλίες, κατά τη διάρκεια της εν εξελίξει διαδικασίας, δεν συνιστά, νομικό εμπόδιο για την άσκηση της δικαστικής του λειτουργίας».

Απορίας άξιον είναι πάντως ότι η ελληνική πλευρά προέβαλε αυτό το επιχείρημα καθόσον το αρνητικό δεδικασμένο εδράζεται και στη νομολογία από την εκδίκαση της προσφυγής της Ελλάδος κατά της Τουρκίας, το 1976, για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Θα έπρεπε να ήταν σε γνώση μας. Εν τέλει (παρ. 60), το Δικαστήριο αποφαινεται ότι η ένσταση της Ελλάδος, με την επίκληση αυτού του επιχειρήματος, δεν μπορεί να συγκρατηθεί.

Άρα όλα τα ελληνικά επιχειρήματα κρίθηκαν ανεπαρκή, δεν συγκρατήθηκαν. Το Δικαστήριο, συνεπώς, έκρινε ότι είναι αρμόδιο να εκδικάσει την υπόθεση και η προσφυγή της πΓΔΜ είναι αποδεκτή (παρ. 61).

Εν συνεχεία, η απόφαση του Δικαστηρίου υπεισέρχεται πλέον στην ουσία της προσφυγής της πΓΔΜ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ: Η ΕΛΛΑΔΑ ΔΕΝ ΣΥΜΜΟΡΦΩΘΗΚΕ ΜΕ ΤΙΣ ΑΠΟΡΡΕΟΥΣΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 11, ΠΑΡ. 1, ΤΗΣ ΕΝΔΙΑΜΕΣΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΗΣ (ΠΑΡ. 62-113)

Πρόκειται, κατά τη γνώμη μου, για εξαιρετικά σημαντικό απάνθισμα τοποθετήσεων, ερμηνείας και σχολίων, καθόσον, πέραν των άλλων αρνητικών σημείων, ερμηνεύεται, για πρώτη φορά από την υιοθέτησή της, κατά τρόπο δυσμενή για την Ελλάδα και η Απόφαση 817 (7 Απριλίου 1993) του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Τα επιχειρήματα, που παρουσίασε η ελληνική πλευρά σε σχέση με το άρθρο 11 της Ενδιάμεσης Συμφωνίας, την τεκμηρίωση της θέσης μας για την απόφαση του Βουκουρεστίου και την ερμηνεία της παρ. 2 της Απόφασης 817 απερρίφθησαν (δεν συγκρατήθηκαν) καθένα χωριστά και στο σύνολο τους. Η τεκμηρίωση της ελληνικής υπεράσπισης είχε αρκετά κενά. Ειδικότερα, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι:

1. Υποχρέωση της Ελλάδος, κατά το άρθρο 11 της Ενδιάμεσης Συμφωνίας, να μην εναντιωθεί στην αίτηση της ΠΓΔΜ να ενταχθεί στο ΝΑΤΟ.

A. Η έννοια της πρώτης ρήτρας (first clause) του άρθρου 11, παρ. 1. της Ενδιάμεσης Συμφωνίας (παρ. 67-71):

Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι:

- Δεν αποδέχεται τη γενική τοποθέτηση της Ελλάδος ότι πρέπει να εφαρμοστούν ειδικοί ερμηνευτικοί κανόνες, όταν το Δικαστήριο εξετάζει μία συνθήκη, η οποία περιορίζει ένα δικαίωμα που ένας εκ των διαδίκων άλλως θα είχε.
- Δεδομένου ότι τόσο η Ελλάδα, όσο και η ΠΓΔΜ, συμφωνούν ότι η πρώτη ρήτρα αφορά στη στάση-συμπεριφορά (conduct), καταλήγει (παρ. 70) ότι η, υπό εκδίκαση, υπόθεση αφορά στο «κατά πόσον η Ελλάδα με τη στάση της (σ.σ.: στο Βουκουρέστι) δεν συμμορφώθηκε με την υποχρέωση που έχει από το άρθρο 11, παρ.1, της Ενδιάμεσης Συμφωνίας να μην εναντιωθεί (not to object).
- Παρατηρεί ότι η Ελλάδα δεν αμφισβήτησε ότι η αντίρρησή της στο Βουκουρέστι στηρίχθηκε σε άλλα θέματα, πλην του ονόματος. Χρειάζεται, για το λόγο αυτό, να αποφασίσει, αν η Ελλάδα διατηρεί (retains) το δικαίωμα εναντίωσης ένταξης της ΠΓΔΜ σε διεθνείς οργανισμούς επί τι βάσει άλλων λόγων (παρ. 71)

B. Κατά πόσο η Ελλάδα «εναντιώθηκε» στην ένταξή της ΠΓΔΜ στο ΝΑΤΟ

- στις παρ. 72-79 παρατίθενται -και το Δικαστήριο αποδέχεται στο σύνολό τους- τα επιχειρήματα και αποδεικτικά στοιχεία που παρέθεσε η ΠΓΔΜ για την ελληνική στάση (δηλώσεις, κείμενα κ.λπ.) στην περίοδο του Βουκουρεστίου.
- στην παρ. 80 αποτυπώνεται η θέση της Ελλάδος που συνοψίζεται «Η Ελλάδα δεν πρόβαλε βέτο στην ένταξη της ΠΓΔΜ στο ΝΑΤΟ. Ήταν μια συλλογική απόφαση που ελήφθη από τη Συμμαχία συνολικά».
- στις παρ. 81-82, το Δικαστήριο, αποδεχόμενο τη θέση της ΠΓΔΜ, αποφαινεται ότι η Ελλάδα δημόσια εκδήλωσε (manifested) την αντίρρησή της στην ένταξη των Σκοπίων στο ΝΑΤΟ λόγω του ονόματος. Επιπλέον, δεν αποδέχεται την ελληνική ερμηνεία ότι οι σχετικές δηλώσεις δεν ήταν αντιρρήσεις, αλλά οιοιεί παρατηρήσεις.
- Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα (παρ.83) ότι η Ελλάδα εναντιώθηκε

στην αίτηση ένταξης της πΓΔΜ στο ΝΑΤΟ κατά το άρθρο 11, παρ. 1, της Ενδιάμεσης Συμφωνίας.

2. Οι συνέπειες (the effect) της δεύτερης ρήτρας της παρ. 1 του άρθρου 11 της Ενδιάμεσης Συμφωνίας (παρ. 84-103)

Πρόκειται για τη δυσμενέστερη, κατά τη γνώμη μου, δυνατή ερμηνεία του άρθρου 11 της Ενδιάμεσης Συμφωνίας σε συνδυασμό με την παρ. 2 του διατακτικού της Απόφασης 817 του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Τι σημαίνει, με λίγα λόγια, αυτό για την Ελλάδα; Ανεξαρτήτως της προσωρινής ονομασίας FYROM, το Δ.Δ.Χ. κρίνει ότι η γειτονική μας χώρα, με τη σφραγίδα και την αυθεντική ερμηνεία του, μπορεί να εντάσσεται μεν στους διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς με την προσωρινή αυτή, διεθνή, ονομασία, αλλά ουδέν εμπόδιο υπάρχει να διατηρεί τη συνταγματική της ονομασία (“Republic of Macedonia”) τόσο σε σχέση με το σύνολο των εκδηλώσεων που αφορούν τον αυτό-προσδιορισμό της, όσο και στις σχέσεις της με τα λοιπά κράτη-μέλη των Ηνωμένων Εθνών.

Αλήθεια, εξακολουθούμε και υποστηρίζουμε ότι η απόφαση αυτή έχει νομικό (δικαιακό) μόνο χαρακτήρα και όχι πολιτικό; Οι Αποφάσεις του Σ.Α. δεν συνιστούν πρωτογενή πηγή διεθνούς δικαίου; Στερούνται πολιτικών συνεπειών;

Ίσως θα μπορούσε η ελληνική υπεράσπιση στη Χάγη να εξηγήσει ότι το Ελληνικό Μνημόνιο της 25ης Ιανουαρίου 1993 -ένα εξαιρετο, συνοπτικό και καλοδουλεμένο κείμενο που έπειθε- κατέληγε με την επισήμανση ότι, στην περίπτωση της υποψηφιότητας της ΠΓΔΜ στον ΟΗΕ, το Συμβούλιο Ασφαλείας θα μπορούσε να ασκήσει πολιτική «προληπτικής διπλωματίας». Ήταν, τότε, διατύπωση του συρμού. Επιπλέον, το κείμενο αυτό συνετάγη, συνειδητά, κατά τρόπο που να ευθυγραμμίζεται με το απόρρητο (τη στιγμή εκείνη) προσχέδιο τριών μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας (Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία και Βέλγιο) της μετέπειτα Απόφασης 817 το οποίο όμως είχαμε, υπό εχεμύθεια, λάβει από συνάδελφο του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Θα μπορούσαμε, επίσης, να προσπαθήσουμε να αναλύσουμε και την ουσιαστική Δήλωση του προέδρου του Συμβουλίου Ασφαλείας (Πακιστανού πρέσβη Τζαμσέντ Μάρκερ) στην οποία προέβη (εξ ονόματος του Συμβουλίου), την 7η Απριλίου 1993, ταυτόχρονα με την υιοθέτηση της Απόφασης 817. Αν τη διαβάσουμε, θα αντιληφθούμε ότι υπάρχουν στοιχεία που θα μπορούσαν να προβληθούν στη Χάγη, κυρίως, σε σχέση με τα άρθρα 89, 93, 101 και 102 της Απόφασης. Να γιατί, υποστηρίζω ότι η προετοιμασία του ελληνικού φακέλου στη Χάγη είχε ελλείψεις.

Η φύση της Ενδιάμεσης Συμφωνίας

Μια παρατήρηση, σε σχέση με τη φύση της Ενδιάμεσης Συμφωνίας. Δεν μπορώ να γνωρίζω, αν θα μετέβαλε τα δεδομένα στη Χάγη. Παρατηρώ ότι, στις κρίσιμες για την καταδίκης της Ελλάδος παραγράφους 84-112, η Ενδιάμεση Συμφωνία θεωρείται, από το Δικαστήριο, ως Συνθήκη (Treaty). Έτσι αντιμετωπίζεται στο σύνολο της απόφασης.

Εδώ, έχουμε ένα σοβαρό νομικό, συνταγματικό και, συνάμα πολιτικό ζήτημα με επιπτώσεις, οι οποίες ξεπερνούν την υπόψη απόφαση του Δ.Δ.Χ, την Ενδιάμεση Συμφωνία και τις σχέσεις μας με την πΓΔΜ. Είναι δυνατόν η Ελλάδα να αποδέχεται ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου, ότι μια μεταβατική συμφωνία έχει την αυξημένη ισχύ μιας Συνθήκης;

Ισχυρίζομαι ότι, κατά το Σύνταγμα, μια διεθνής δέσμευση της Ελλάδος, για να παράγει έννομα αποτελέσματα, πρέπει να κυρωθεί από τη Βουλή των Ελλήνων και να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Η Ενδιάμεση Συμφωνία όχι μόνον δεν υπεβλήθη (ορθώς κατά τη γνώμη μου) προς κύρωση στη Βουλή, αλλά αντιθέτως, ευθύς μετά την υπογραφή της, η ελληνική κυβέρνηση κατέστησε σαφές ότι δεν είναι δυνατόν να υποβληθεί προς κύρωση. Τούτο, διότι από την κυρωτική διαδικασία περνούν μόνον τελικές, οριστικές συμφωνίες. Την ξεκάθαρη αυτή ερμηνεία είχε δώσει, στα τέλη Σεπτεμβρίου 1995, ενώπιον του Κοινοβουλίου, ο τότε υπουργός Εξωτερικών Κάρολος Παπούλιας σε ειδική συνεδρίαση της Ολομέλειας.

Αυτή δε τη θέση επαναλαμβάναμε, συνεχώς και αδιαλείπτως, προς όλους επί 16 συναπτά χρόνια, στηρίζοντας τη θέση μας ότι η Βουλή δεν μπορεί να κυρώσει διμερείς ή άλλες συνθήκες και συμφωνίες για την πΓΔΜ εφόσον δεν έχει κυρωθεί η Ενδιάμεση Συμφωνία, γεγονός που προϋπέθετε την προηγούμενη λύση του ζητήματος της ονομασίας. Στο μεταξύ, καμία ελληνική κυβέρνηση δεν θα μπορούσε να φέρει προς κύρωση οποιαδήποτε συμφωνία, διότι θα καταψηφιζόταν. Άρα, θα έπεφτε.

Συνεπώς, της ελληνικής θέσης «μη λύση-μη πρόσκληση» προϋπήρχε η θέση «μη λύση-μη κύρωση».

Αυτή, ακριβώς θέση μας, που στηριζόταν στην ερμηνεία και φύση της Ενδιάμεσης Συμφωνίας, κατά το Σύνταγμα της Ελλάδος, απετέλεσε την αιχμή του δόρατος στην επίσημη συναντήσεις μου, στα Σκόπια, με την ιδιότητα του, πρώτου, Επικεφαλής του Γραφείου Συνδέσμου από τις αρχές ήδη του 1996, με τον πρόεδρο Κ. Γκλιγκόροφ, τον πρωθυπουργό Μπ. Τσερβενκόφσκι και τους υπουργούς Εξωτερικών Στ. Τσερβενκόφσκι, Λ. Φρέτσκοφσκι και Μπ. Χαντζίνσκι. Ήταν πραγματικό, πολιτικό και νομικό, επιχείρημα για την ανάγκη επίτευξης λύσης στο όνομα, πριν από την ένταξη της γειτονικής μας χώρας στην Ε.Ε. και στο ΝΑΤΟ.

Τώρα, τι συμβαίνει; Μα το εξής τραγελαφικό: με την απόφασή του, το Δικαστήριο (και, όπως προκύπτει από το κείμενο, η Ελλάδα πουθενά δεν αναφέρεται ότι πρόβαλε αμφισβήτηση) θεωρεί την Ενδιάμεση Συμφωνία ως δεσμευτική. Χωρίς όμως να έχει κυρωθεί από τη Βουλή των Ελλήνων.

Αυτά μόνον στην Ελλάδα θα μπορούσαν να συμβούν! Αυτό το θέμα πρέπει, άμεσα, να συζητηθεί στην κυβέρνηση και στη Βουλή ανεξαρτήτως, δηλαδή, των λοιπών πτυχών της Απόφασης. Υφίσταται ευθεία σύγκρουση μεταξύ της εσωτερικής έννομης τάξης και των διεθνών μας υποχρεώσεων. Το θέμα δεν είναι νομικό. Είναι πολιτικό. Είναι ζήτημα εφαρμογής του Συντάγματος.

Η κρίση της Χάγης για το άρθρο 22 της Ενδιάμεσης Συμφωνίας

Σε σχέση με το άρθρο 22 της Ενδιάμεσης Συμφωνίας: η παρ. 112 της απόφασης αναφέρει, χαρακτηριστικά, ότι η προσπάθεια της Ελλάδος να καταφύγει (να στηριχθεί) στο άρθρο 22 είναι ανεπιτυχής (unsuccessful). Κατά συνέπεια, παρ. 113, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι η Ελλάδα δεν συνεμορφώθη με την, απορρέουσα από το άρθρο 111, παρ.1, υποχρέωσή της, προβάλλοντας αντίρρηση στην ένταξη της ΠΓΔΜ στο ΝΑΤΟ. Επιπλέον, έκρινε ότι η προοπτική χρήσης (refer to) από την ΠΓΔΜ της συνταγματικής της ονομασίας μέσα στη Συμμαχία, δεν νομιμοποιούσε τις ελληνικές αντιρρήσεις. Τέλος, ότι η επίκληση, από την Ελλάδα, του άρθρου 22 δεν της παρέχει τη βάση, για να προβάλει αντίρρηση, η οποία να είναι εκτός του πλαισίου του άρθρου 11, παρ.1.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV: ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΙΕΣ ΠΟΥ ΕΠΙΚΑΛΕΣΤΗΚΕ Η ΕΛΛΑΔΑ (ΠΑΡ. 114-160)

Η Ελλάδα προέβαλε και το επιχείρημα ότι τυχούσα μη συμμόρφωσή της με την Ενδιάμεση Συμφωνία μπορεί να αιτιολογηθεί ως αντίμετρο-απάντηση στις παραβιάσεις της από την άλλη πλευρά. Κατά συνέπεια, προβάλαμε τη θέση ότι οι, απορρέουσες από το άρθρο 11, παρ. 1, υποχρεώσεις μας, συνδέονται με τις υποχρεώσεις των Σκοπίων κατά τα άρθρα 5, 6, 7 και 11 της Ενδιάμεσης Συμφωνίας.

Σημειώνω ότι, αυτά ακριβώς τα άρθρα, είχα γραπτώς εισηγηθεί, ως πρέσβης στην Ουάσιγκτον, να επικαλεστούμε προκειμένου να προσφύγουμε εμείς, πρώτοι, στη Χάγη, αρχικά, τον Ιούνιο του 2007 και, εν συνεχεία, το Νοέμβριο του ίδιου έτους. Πάντοτε, πριν από το Βουκουρέστι. Τα ίδια επαναλάμβανα μετά την επιστροφή μου στην Αθήνα και, επίσης, στην, υπό τον κ. Δρούτσα, σύσκεψη της 16ης Μαρτίου 2011. Επιπλέον, η Ελλάδα μπορούσε και έπρεπε να καταθέσει δική της προσφυγή, προσέχοντας να αποκλειστεί η αρχή της συνάφειας, με βάση την Ενδιάμεση Συμφωνία.

Η τεκμηρίωση των ελληνικών επιχειρημάτων και του αποδεικτικού υλικού είναι ατελής. Ειδικότερα, απουσιάζουν στοιχεία που να καταδεικνύουν ότι:

- ότι η Ελλάδα, δια των εκπροσώπων της, έθετε συνεχώς, σε όλα τα επίπεδα και κυρίως στους Γκλιγκόροφ, Τσερβενκόφσκι και τους διαδοχικούς υπουργούς Εξωτερικών με επίσημα διαβήματα, σειρά ζητημάτων που αφορούσαν την Ενδιάμεση Συμφωνία, π.χ. ανάγκη επίλυσης ζητήματος ονόματος, προπαγανδιστικός σταθμός Radio Biljana των Σκοπίων, έγερση μειονοτικού, χρηματοδότηση οργανώσεων των αυτό-αποκαλούμενων «Αιγαιατών Μακεδόνων», ενοχλητικές δηλώσεις αξιωματούχων των Σκοπίων κ.λπ. Έχω καταγεγραμμένες δέκα συναντήσεις μου με τον πρόεδρο Γκλιγκόροφ, περισσότερες με τον πρωθυπουργό και δεκάδες με τους υπουργούς Εξωτερικών στις οποίες έθετε, πάντοτε, τα θέματά μας. Αρκετά συχνά, σε περιπτώσεις προκλητικών δημόσιων δηλώσεων τους, υπήρχαν απαντήσεις του υπουργού Εξωτερικών Θ. Πάγκαλου, του κυβερνητικού εκπροσώπου Δ. Ρέππα και του εκπροσώπου του υπουργείου Εξωτερικών Κ. Μπίκα. Το στοιχείο της δημοσιότητας είχαν, επίσης, και συναφούς περιεχομένου δεκάδες απαντήσεις των υπουργών Εξωτερικών κατά τη διαδικασία του κοινοβουλευτικού ελέγχου.

Το δικαστήριο, ερμηνεύοντας (για πρώτη φορά από της συνομολόγησής της) το σύνολο των θεμελιωδών διατάξεων της Ενδιάμεσης Συμφωνίας, απεφάνθη, επί τη βάση της επιχειρηματολογίας και του αποδεικτικού υλικού που προσκομίστηκε, τα εξής (παρ. 124-165):

1. Παραβίαση, από την πΓΔΜ, του άρθρου 11, παρ. 1: η πΓΔΜ δεν το παραβίασε.
2. Παραβίαση, από την πΓΔΜ, του άρθρου 5, παρ. 1: επικαλεστήκαμε το επιχείρημα ότι τα Σκόπια δεν προσέρχονταν στις συνομιλίες για το όνομα με καλή πίστη. Το δικαστήριο απεφάνθη (παρ. 138) ότι η Ελλάδα δεν μπόρεσε να αποδείξει ότι η πΓΔΜ δεν προσήλθε στις συνομιλίες με καλή πίστη.
3. Παραβίαση, από την πΓΔΜ, του άρθρου 6, παρ.2, που αφορά στη βασική διάταξη της Ενδιάμεσης Συμφωνίας για την ερμηνεία του άρθρου 49 του Συντάγματος της πΓΔΜ και τη δέσμευσή της για μη έγερση «μειονοτικού»: μέσα σε τρεις, λακωνικές, παραγράφους (140, 141, 142) το δικαστήριο ερμηνεύει την, καίρια για τα ελληνικά συμφέροντα ήδη από την εποχή του Πακέτου Πινέιρο και του Σχεδίου Συνθήκης Βανς-Όουεν (24 Μαΐου 1993), παράγραφο.

Υπογραμμίζω ότι, στην παρ. 141, η πΓΔΜ, για πρώτη φορά, αν δεν σφάλω, δίδει επισήμως

ερμηνεία στη διάταξη αυτή διαφορετική της αυτοδέσμευσης που περιέχεται στην Ενδιάμεση Συμφωνία. Κατά τρόπο δε απόλυτα, πλέον, ευθυγραμμισμένο με το άρθρο 49 του Συντάγματός της. Υποστηρίζει ειδικότερα ότι «η ανησυχία της για τα ανθρώπινα δικαιώματα μειονοτικών ομάδων στην ελληνική επικράτεια και για τα ανθρώπινα δικαιώματα των δικών της πολιτών δεν μπορεί, λογικά, να θεωρηθεί ότι συνιστά παρέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις της Ελλάδος». Άρα;

Το δικαστήριο, στην παρ. 142, κρίνει ότι η Ελλάδα δεν παρουσίασε πειστικές αποδείξεις που να δείχνουν ότι η πΓΔΜ ερμήνευσε το σύνταγμα της κατά τρόπο που να της παρέχει δικαίωμα παρέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις της Ελλάδος υπέρ ατόμων που δεν είναι πολίτες της. Το δικαστήριο δεν θεωρεί ότι η πΓΔΜ παραβίασε το άρθρο 6, παρ. 2, πριν από το Βουκουρέστι.

4. Παραβίαση, από την πΓΔΜ, του άρθρου 7, παρ. 1. της Ενδιάμεσης Συμφωνίας (εχθρικές δραστηριότητες και προπαγάνδα). Σε τέσσερις παραγράφους (144-147), το δικαστήριο αποδομεί, ολοκληρωτικά, τη βασική μας θέση τόσο διαχρονικά, όσο και πριν από το Βουκουρέστι, για εχθρική προπαγάνδα και προπαγανδιστικό υλικό, συμπεριλαμβανομένων και των σχολικών εγχειριδίων των Σκοπίων κ.λπ.

Το δικαστήριο αποφαινεται ότι δεν υπάρχει απόδειξη που να στηρίζει τη θέση της Ελλάδος ότι η πΓΔΜ παραβίασε το άρθρο 7, παρ. 1. Το δε εγχειρίδιο δεν μπορεί να αποτελέσει τη βάση διαπίστωσης ότι τα Σκόπια δεν απαγόρευαν «εχθρικές δραστηριότητες και προπαγάνδα». Η Ελλάδα δεν κατέδειξε, πειστικά, ότι η πΓΔΜ απέφυγε να «αποθαρρύνει ενέργειες βίας, εχθρότητας ή μίσους» ιδιωτών.

5. Παραβίαση, από την πΓΔΜ, του άρθρου 7, παρ. 2, της Ενδιάμεσης Συμφωνίας (αστέρι Βεργίνας), παρ. 148-153 της δικαστικής απόφασης: το δικαστήριο δέχθηκε ότι, μια φορά μόνον, ο στρατός της γείτονος χρησιμοποίησε τη γνωστή σημαία, με το αστέρι της Βεργίνας. Η πΓΔΜ συμμορφώθηκε μετά από διμερές διάβημά μας. Για τις λοιπές περιπτώσεις, που προβάλαμε, έκρινε ότι είτε αφορούσαν δραστηριότητες ιδιωτών είτε δεν τις γνωστοποιήσαμε στην ΠΓΔΜ παρά μόνον μετά το Βουκουρέστι.
6. Παραβίαση, από την πΓΔΜ, του άρθρου 7, παρ. 3, της Ενδιάμεσης Συμφωνίας (σύμβολα πολιτιστικής και ιστορικής κληρονομιάς), παρ. 154-159: δυστυχώς, έχουμε και εδώ τη συντριβή ενός οικοδομήματος που, με μεγάλη προσπάθεια, είχαμε στήσει από την εποχή του Σχεδίου Βανς-Όουεν.

Στην παρ. 156, το δικαστήριο ερμηνεύει τη σχετική πρόνοια της Ενδιάμεσης Συμφωνίας κατά τρόπο αντίθετο με την ελληνική θέση. Δέχεται, δηλαδή, ότι η παρ. 3 του άρθρου 7 δεν απαγορεύει στην πΓΔΜ να χρησιμοποιεί τα σύμβολα που περιγράφονται. Καθιερώνει, απλά, μία διαδικασία γνωστοποίησης μεταξύ τω δύο συμβαλλομένων στην περίπτωση που έκαστος πιστεύει ότι ο έτερος χρησιμοποιεί τα ιστορικά ή πολιτιστικά σύμβολα.

Αν αντιλαμβάνομαι ορθά την απόφαση του δικαστηρίου, η πΓΔΜ ουδέν πρόβλημα έχει να συνεχίζει να αποκαλεί το αεροδρόμιό της «Μέγας Αλέξανδρος» ή να τοποθετεί τα αγάλματα του Μεγάλου Αλεξάνδρου κ.λπ. Αν η Ελλάδα, κατά το δικαστήριο, τα θεωρεί ως κομμάτι της δικής της κληρονομιάς, μπορεί να εγείρει, διμερώς, το ζήτημα. Στην καλύτερη των υποθέσεων, θα αρχίσει αλληλογραφία μεταξύ Αθηνών και Σκοπίων. Το δικαστήριο, όπως και στις προηγούμενες περιπτώσεις, απεφάνθη (παρ. 159) ότι η Ελλάδα δεν κατόρθωσε να φέρει σε πέρας την αποστολή της προκειμένου να καταδείξει ότι η πΓΔΜ παραβίασε το άρθρο 7, παρ. 3.

Ως γενικό συμπέρασμα (παρ. 164), το δικαστήριο απορρίπτει (rejects) τον ισχυρισμό της Ελλάδος ότι η εναντίωσή της στην ένταξη της πΓΔΜ στο ΝΑΤΟ, κατά τη Σύνοδο του

Βουκουρεστίου, μπορεί να αιτιολογηθεί ως αντίμετρο.

Στην παρ. 166, το δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η Ενδιάμεση Συμφωνία «υποχρεώνει» τα δύο μέρη σε καλή πίστη υπό την αιγίδα του γ.γ. των Ηνωμένων Εθνών σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας (817 και 845 του 1993).

. . .

Όπως κι αν διαβάσει κανείς την Απόφαση, στο σύνολό της, δεν θα δυσκολευθεί να αντιληφθεί ότι αποτελεί ράπισμα.

Προερχόμενο μάλιστα από το θεσμό στον οποίο, αν δεν σφάλω, στηρίχτηκαν θεμελιώδεις παράμετροι της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής από το 1974 και εντεύθεν.

Δεν πρόκειται για πολιτική απόφαση, αλλά σίγουρα γι' απόφαση με σοβαρές πολιτικές επιπτώσεις που ξεπερνούν το πλέγμα των σχέσεών μας με την ΠΓΔΜ.

Το ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΕΛΙΑΜΕΠ) ιδρύθηκε το 1988 και λειτουργεί ως ένα ανεξάρτητο, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα ερευνητικό και επιμορφωτικό ίδρυμα. Μέσω του πολυετούς έργου του έχει αναδειχθεί σε σημαντικό φορέα πληροφόρησης, μελέτης και σχεδιασμού θεμάτων εξωτερικής πολιτικής, και θεωρείται ένα από τα πιο έγκριτα σε διεθνές επίπεδο κέντρα μελετών της Ελλάδας στον τομέα των Ευρωπαϊκών υποθέσεων και των διεθνών σχέσεων. Το ΕΛΙΑΜΕΠ δεν εκφράζει, ούτε εκπροσωπεί συγκεκριμένες πολιτικές απόψεις. Επιχειρεί μόνο να λειτουργήσει ως βήμα ελεύθερου διαλόγου και ως κέντρο παραγωγής και ανταλλαγής ιδεών.

The HELLENIC FOUNDATION FOR EUROPEAN AND FOREIGN POLICY (ELIAMEP) was founded in 1988 and operates as an independent, non-profit, policy-oriented research and training institute. It functions as a forum of debate on international issues, as an information centre, as well as a point of contact for experts and policymakers. Over the years, ELIAMEP has developed into an influential think-tank on foreign policy and international relations issues. ELIAMEP neither expresses, nor represents, any specific political party view. It is only devoted to the right of free and well-documented discourse.